

Újvári Tünde

A STOCKHOLMI MAGYAR
ÖKUMENIKUS ÖNKÉPZŐKÖR
ÉS TÁBORAI

Az Önképzőkört 1974-ben alapította egy maroknyi lelkes társsal Koltai Rezső, a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezet akkori lelkésze. Az egyesület létrejötte mögött a magyar kultúra, elsősorban az irodalom és a néprajz hagyományainak életben tartása és egy értelmiségi eszmecsere- és vitafórum megteremtésének az igénye állt. Az egyesület 38 éve megszakítás nélkül minden hónap utolsó szerdáján tartja összejövetelét a stockholmi Magyar Házban. Csupán június-augusztus között, valamint december havában szünetel a tevékenység a szabadságok, ünnepek miatt.

Az Önképzőkör elnöke huszonöt évig *Vánky Anikó* volt, majd tíz évig *Sántha Judit*, akit *Szentkirályi Csaga* követett. A jelenlegi elnök *Újvári Tünde*. A taglétszám 150 fő körül mozog.

Az első évek

A kezdetek óta számos jeles költő, író, irodalmár, szerkesztő, filmes, történész, politikus, szociológus, néprajzkutató, lelkész stb. adott elő az Önképzőkör estjein. Ahogy azt az egyesület neve is tükrözi, kezdetben leginkább önképezték magukat a tagok, az előadók így szinte kizárólag az egyesület tagjai közül verbuválódtak, közkedveltek voltak az amatőr előadások. Eleinte csak verses összeállításokat tűztek programra; a kiosztott vagy szabadon választott verseket tíz-húsz hűséges tag

olvasta fel. Később már színdarabbal is próbálkoztak: *Karinthy Frigyes egyfelvonásosait* és Sütő András *Advent a Hargitán* című színdarabját olvasták fel, ugyancsak kiosztva a szerepeket, majd Tamási Áron *Tündöklő Jeromos* című vígjátéka következett. Közkívánatra két előadást ért meg a *Nagy sátoravatás* című paródia, amelyet Szentkirályi Csaga írt és rendezett, és amelyben az egyesület saját szervezeti életét állította pellengérré.

Az évek során egyre több kívülállót, vendég-előadót kért fel az Önképzőkör előadást tartani. Így az irodalom, néprajz, és történelem mellett természettudományi és számítástechnikai témákkal is bővültek az előadások, valamint vetítettképes úti beszámolókra és igen népszerű zenei tárgyú előadásokra is sor került.

Beindul a tábor

1988 óta az Önképzőkör nyári tábort is szervez a tángagárde-i Protestáns Otthonban. Akkoriban még nem lehetett hazajárni, ezért felmerült az igény egy hosszabb, összefüggő együttlétre, együtt gondolkodásra, hagyományteremtésre itt, a meszes Svédországban is. Arra, hogy egyszer egy évben összegyűlhessenek a magyar ajkúak az északi hon minden tájáról egy olyan helyen, ahol minden magyar otthon érezheti magát, hiszen Tamási Áron szavaival szólva: „Azért vagyunk a világon,

hogy valahol otthon legyünk benne”. Ez az idézet lett az első tábor címe.

A táborok helyszíne egy közép-svédországi falusi kúria, Tångagårde (Jönköping és Borås között), amelyet a Magyar Protestáns Egyházközösségtől bérel az Önképzőkör erre az időre. Az időpontot úgy választották, hogy mindig arra a hosszú hétvégére essen – szerdától vasárnapig –, amikor június második felében Svédországban a Szent Iván éjszakáját ünneplik (a svéd „Midsommar” meg-egyezés szerint mindig egy pénteki, munkaszüneti nap). Az épületegyüttes jellegzetes svéd tájon terül el, tóparton, fenyvesek között. Az elszállásolás kisebb-nagyobb hálótermekben történik, a körülmé-nyek a szállodaiaknál szerényebbek.

Általában két otthoni – anyaországi, illetve ha-táron túli – meghívott előadó van a táborban, aki-ket férjükkel illetve feleségükkel együtt szoktak meghívni, s akiktől, megegyezés szerint, egy-két kb. 1-1,5 órás előadást kérnek. A vendégek Stock-holmból való oda-visszautaztatását személyautók-kal oldják meg, általában az egyesület vezetőségi tagjai, és szintén náluk szokott történni az elszállá-solásuk is a stockholmi tartózkodás alatt.

A tábori program svédországi magyar előadók-kal egészül ki, és szinte minden alkalommal sor kerül egy ökumenikus istentiszteletre is a svédor-szági protestáns lelkész szíves hozzájárulásával.

A táborok programjában rendkívüli volt a két rögtönzött színházi előadás: Csokonai Vitéz Mihály *Karmyonéja* (1994) és Szigligeti Ede *Liliomfija* (1996).

A zenének mindig fontos szerepe volt a tábor életében. *Dejan Ági* énekesnő Dániából járt át ren-dszeresen fellépni a táborban, *Mokos Magda* csel-lőesteket, *Mokos Imre* díjkiosztással végződő zenei vetélkedőket tartott. A nyelvész-fordító *Szente Imre* húsz éven át minden táboron részt vett, reggel furulyaszóval ébresztette a társaságot, este meg fáradhatatlanul pengette mandolinját a tábortűz mellett. „Csak tiszta forrásból” – tanulták a táborozók, és énekelték vele a népdalokat. A reggeli furu-lyaszót, zoltáréneklést, a rögtönzött kórusokat ma már a Tånga-kórus helyettesíti.

Minden évben sor került legalább egy kép-zőművészeti tárlatra – svédországi, de olykor dá-niai és finnországi alkotók munkáiból.

Az első tizenöt táborba, amíg Észtország is be nem lépett az Európai Unióba, rendszeresen meg-hívták az észtországi magyarokat, és sok alkalom-mal voltak dániai résztvevők is. Volt olyan tábor, amelyben 6-7 országból gyűltek össze magyarok.

A tábor minden érdeklődő előtt nyitva áll, s résztvevőinek létszáma 30-80 fő között változott

az évek során, de az utóbbi néhány évben 50-60 fő-nyi résztvevőnél stabilizálódott.

A táborok hangulata közvetlen, oldott. Az elő-adások szünetében alkalom adódik a közelebbi ismerkedésre, információcserére. Esténként, ha az idő megengedi, tábortűzet gyújt a társaság, és nép-dalozik. Fontos, hogy mindenki jól érezze magát, és szellemileg felfrissüljön.

Táborok 1988-2011 között

Az Önképzőkör táborainak témái és meghívottai, időrendi sorrendben:

„*Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon le-gyünk benne*” (1988). Első évben még nem volt meg-hívott. Az alapító tagok, *Szentkirályi Csaga*, *Tóth Ká-rolly Antal*, *Vánky Anikó*, *Vánky Farkas* és *Went Ida* tartanak előadásokat. *Mokos Imre* és *Mokos Magda* zenél.

„*Nemzetünk sodrásban*” (1989). Meghívottak: *Banner Zoltán* művészettörténész, író, *Fényi Ti-bor* publicista és *Berhúdi Magda* író. Svédországi előadó: *Szente Imre* nyelvész, irodalomtanár Nagy László költészetéről tart előadást. Tárlat: *Rozsnyai Béla* ötvösművész kiállítása.

„*Magyarország 1990*” – Meghívottak: Cs. *Gyimesi Éva* irodalomkritikus, egyetemi tanár és *Cseke Pé-ter* sajtótörténész; *Solt Ottilia* szociológus, politikus és *Nagy András*. Svédországi előadók: *Szente Imre*, *Csatlós János* költő, műfordító és *Tóth Károly Antal* esszéíró, publicista.

„*Helyünk Európában*” (1991). Meghívottak: *Kán-tor Lajos* irodalomkritikus és *Kántor Erzsébet* műfor-dító. Svédországi előadók: *Szente Imre*, *Tóth Károly Antal*, *Gönye Gabriella*. *Dejan Ágnes* koppenhágai énekesnő, valamint *Mokos Imre* és *Mokos Magda* koncertet adnak.

„*Különbözőség és egyetemesség*” (1992). Meghívot-tak: *Lászlóffy Aladár* költő, *Kiss Gy.* *Csaba* történész és *Grendel Lajos* író.

„*Szétszórtság és összetartozás*” (1994). Meghívot-tak: *Ferenczes István* költő; *Albert Gábor* író és *Albert Zsuzsa* költő.

„*Hogyan tovább? Túlélés – megmaradás*” (1995). Meghívottak: *Kányádi Sándor* költő, *Vathy Zsuzsa* író, *Varga E. Árpád* társadalomkutató, *Beke Kata* író, publicista.

„*Hazádnak rendületlenül*” (1996). Meghívottak: *Bodor Ádám* író és *Bodor Anikó* képzőművész; *Dávid Gyula* szerkesztő.

„*Erkölc és politika*” (1997). Meghívottak: *Lázár Ervin* író, aki saját műveiből mutatott be, valamint *Tánczos Vilmos* néprajzkutató, aki „*Szakrális világ-értelmezés a moldvai csángók körében*” címmel

tartott előadást. *Szente Imre* nyelvész, író, fordító: „Mikes Kelemen, a botcsinálta emigráns” cím alatt az emigráns lét kérdéskörét boncolgatta Mikes levelei alapján, és párhuzamot vont az akkori és a mostani feltételek között. A címadó előadást *Török Ernő* tartotta: „Erkölc és politika. Nem a címből lesz a tábor”.

„*Miért ne legyünk optimisták?*” (1998). *Csörgits József* horvátországi költő, lapszerkesztő a résztvevő hitelességével beszélt a délszláv háborúról, valamint verseiből olvasott fel.

„*Két haza – több haza*” (1999). Kerekasztal-beszélgetés és vitafórum.

„*Magyarország 1000 éve*” (2000). *Gion Nándor* délvidéki író a jugoszláviai magyarság történetéről, hányatott sorsáról és a jugoszláviai háború magyarokat sem kímélő kegyetlenségeiről adott elő. *Bárdi Nándor* történész három előadást tartott az elcsatolt területek magyar kisebbségének helyzetéről. Helyi előadók: *Szente Imre, Tóth Károly Antal, Kovács László Béla*.

2001 (cím nélkül) – *Takács Ferenc* (Határon Túli Magyarok Hivatala) a román Vasgárdáról, *Szente Imre* Németh Lászlóról tartott előadást. *Tóth Károly Antal* az Európai Unió témájáról vitaestet vezetett be. Ettől az évtől kezdve rendszeresen tart beszámolót *Bihari Szabolcs*, a Svédországi Magyarok Országos Szövetségének elnöke, a szervezeti életben történetekről.

„...és bízza bízzál!” (2002). Meghívott előadó *Tornai József* költő és felesége *Rátkai Ildikó* szerkesztő, valamint *Füzesi Magda* költő Kárpátaljáról és *Vallasek István* Csíkszeredából. A költők szerzői esteket tartottak, Füzesi Magda a kárpátaljai magyarság történelméről, aktuális helyzetéről is beszélt. *Tóth Károly Antal* a madách-i dilemmát aktualizálta, *Szente Imre* Illyés Gyulára emlékezett, születésének 100. évfordulója alkalmából.

„*Rákóczi*” (2003). *Gereben László* művelődésszociológus „A történelmi tudat a kárpát-medencei magyarság körében” címmel tartott előadást, és beszélt az identitástudat és az olvasás viszonyáról. *Szabó Á. Töhötöm* néprajzkutató „Néprajzi tájak – Kalotaszeg” című előadásában azokról a paraszt-ságban fellelhető etnikai vonásokról érkezett, amelyekre az identitást fel lehet építeni.

2004 (cím nélkül) – Meghívottak: *Rostás Péter István* és *Rostás Emese* kolozsvári újságírók, akik „Az erdélyi/romániai médiahelyzet a választások árnyékában” címmel tartottak előadást. Helyi előadók: *T. Veress Magda* és *Veress Zoltán*.

„*A nyugati magyar emigráció sorsa, szerepe és feladatai*” (2005). Vitaindító: *Sántha Ferenc. Veress Zol-*

tán a magyarság létéről és megmaradásáról tartott előadást. *Veress Magda* Gombáskönyvét ismertette. *Lénárd István*, képzőművész és a tábor szakácsa, a buddhizmusról tartott előadást.

„*Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc*” (2006). *Wittner Mária* ötvenhatos halálraítélt szabadságharcos, aki 13 évet töltött börtönben, emlékezett 1956-ra. *Vetési László* erdélyi református lelkész a romániai szörványmagyarok közt végzett munkájáról beszélt, valamint diaképeket vetített erdélyi magyar emlékhelyekről. *Sall László* „Ötvenhat a svéd irodalomban” címmel tartott előadást. Újdonság volt a tizenévesek tevékeny részvétele, akik *Sántha Hanga* vezetésével 1956-ról jelenetet írtak és adtak elő. További helyi előadók: *Veress Zoltán, Mokos Imre, Mokos Magda, Bihari Szabolcs, Jordáky Béla*.

2007 (cím nélkül) – Meghívottak: *Maksay Ágnes* tévériporter, *Juhász László* újságíró, *Teleki Gergő* zongoraművész. A tábor égisze alatt *Sall László* a fiataloknak „*Mervel Ferenc fordítói tábor*” szervezett.

2008 (cím nélkül) – *Banner Zoltán* művészettörténész, író és előadóművész először egy Dsida-előadást tartott, amellyel a költő halálának 70. évfordulójára emlékezett. Az előadás zenei betéteit *Mokos Magda* szólaltatta meg csellón. *Banner Zoltán* a későbbiekben bemutatkozott művészettörténészként is, végigvezetve közönségét a XX. századi magyar képzőművészetre, összehasonlítva ezen belül az anyaországit az erdélyivel. *Bakk Miklós* politológus első előadásában, a történelmi-politikai alaphelyzet felvázolása után, az erdélyi magyarság eddigi autonómiatörekvéseiről és a lehetséges jövőbeni alternatívákról beszélt. Második értekezése a határon túli tömbmagyarság politikai pluralizmusáról szólt, kiértékelve a júniusban lezajlott romániai helyhatósági választásokat is. Svédországi előadók: *Szentkirályi Csaga* megemlékezett az ötven éve kivégzett 56-os vértanúkról, amelyhez *Niman Andrea* és *Sántha Ferenc* olvasott fel korabeli verseket és naplórészleteket. *Lénárd István* vetítettképes beszámolót tartott thaiföldi útjáról. *Teleki Gergő* zongoraművész több rövidebb koncertet adott.

„*Alakulás, alakítás, mentés, teremtés*” (2009). Meghívottak: *Guttman Szabolcs*, Szeben város főépítésze és felesége, *Guttman Mária* vegyész-restaurátor; *Józsa Márta* író és dokumentumfilm-szerkesztő, *Bozsik Péter* író, költő, műfordító, *Székely Győző*, az Erdélyi Tankönyvtanács igazgatója és felesége, *Székely Ildikó* tankönyvszerkesztő, valamint *Tamus István*, a Debreceni Egyetem grafika szakos tanára.

„*Világjáró magyarok nyomában*” (2010). *Dr. Kubassek János*, az érdi Magyar Földrajzi Múzeum

igazgatója, Almásy László és Kőrösi Csoma Sándor életéről, életművéről tartott előadást. *Tiglezán József* a „Magyarok a fényképezés történetében” címmel tartott előadást, és bemutatta saját fotóit is. Akvarelljeit kiállította *Tompa Anna* és *Bartha Magda*. Jövők címmel, *Sántha Hanga* és *Sall László* szervezésében, kerekasztal-beszélgetést tartottunk a kisebbségi jogok témájában. *Végh Norbert* és *Jenei István* „A fizikai világkép változása” címmel tartottak előadást.

„Társadalmi praxis és emlékezet a történelem tükrében” (2011). A tábor egyik vendégelőadója *Gulyás Gyula* dokumentumfilm-rendező volt, akit *Pápai Gergely* operatőr kísért el a táborba, a másik meghívott *Terék Anna* fiatal költő volt. *Sall László* a magyar kultúra svédországi szerepéről és hivatásáról értekezett. Előadását kerekasztal-beszélgetés követte, amelynek során a tábor résztvevői személyes élményeiket, tapasztalataikat oszthatták meg

ebben a témában, amely többé vagy kevésbé, de mindenkit foglalkoztat egy, a svéd társadalomhoz hasonló többkultúrájú közegben.

Összefoglaló

Lászlóffy Aladár nemrég elhunyt neves kolozsvári költő *Táנגagärde balladája* című alkalmi versében így summázta tángagärde-i, önképzőköri tábori élményeit: „*Kerek a föld, avagy ferde:/ a közepe Táנגagärde/ melynek tava negyven fokos/ s nyáron idegyűl az okos./ Hogyha felérheted ésszel:/ találkozik szláv az észttel,/ finn a szerbbel, svéd a dánnal,/ cseh és szlovák a románnal -/ az egész csak egyet takar:/ itt mindenki mégis magyar!/ Eljön az ideje annak,/ mikor végre együtt vannak/ a sok Gyuri, Pali, László/ s árbócra felfut a zászló,/ kezdődhet a méltó móka:/ tisztul lélek és pityókka,/ forr a fazék és az elme,/ elborít a hon szerelme,/ szóról szóra, napról napra,/ terjed tudásunk alapja. (...)*” (Táנגagärde balladája, 1992)

